

Dopolnjevanje vprašalnic je pregledal še uredniški odbor, ki ga sestavljajo Slavko Kremenšek, Vilko Novak in Valens Vodušek. Tehnični urednik je Peter Fister. Celotno delo bo izšlo v 12 zvezkih. Prvi zvezek bo vseboval teoretična izhodišča in poročila ustanov, naslednjih 11 zvezkov bo vsebovalo 53 vprašalnic, ki obravnavajo vsa področja življenja in so pomembna za etnološki prikaz določenega naselja ali območja.

Prvi zvezek, po vrsti sicer osmi, je izšel julija 1975 leta, naslednji, peti februarja 1976. Za naslednje zvezke je pripravljena že večina vprašalnic.

Pri sestavljanju vprašalnic in poročil je sodelovalo 38 sodelavcev, največ iz etnoloških ustanov, med njimi so tudi štiri študenti etnologije. Sodelovanje je bilo veliko tudi pri sestavi posameznih vprašalnic, saj jih je tako nastalo skoraj polovico. Največja zasluga za organizacijsko delo gre Slavku Kremenšku, ki je uspel pridobiti in zainteresirati tako veliko število sodelavcev. K vsebinski pogledu vprašalnic in njeni jezikovni čistosti je veliko pripomogel uredniški odbor.

Čeprav delo še ni končano, vendar lahko rečemo, da je njegov pomen velik: narejena je bila temeljita priprava za načrtno raziskovalno delo topografskega značaja, nakazana so bila nova področja v raziskovanju, ki so bila do sedaj premalo upoštevana ali sploh nenačeta, sestavljen je bil pomemben pripomoček za terensko delo in pregledano bo topografsko delo pri nas.

Doseženi uspehi pa nas ne smejo zadovoljiti, ampak morajo biti vzpodbuda za nadaljnje skupno delo. Raziskovati bo potrebno način življenja in kulturo v številnih naseljih po vsej Sloveniji in v zamejstvu, kajti šele na podlagi takih obravnav bo mogoče sintetično prikazati življenje Slovencev v tem stoletju, kar mora postati eden od bližnjih ciljev etnološkega prizadevanja pri nas.

Duša Krnel-Umek

ETNOLOGIJA IN ŠTUDIJ ETNOLOGIJE NA FINSKEM

Študij etnologije na helsinški univerzi (Helsingin Yliopisto) je verjetno med najbolj zapletenimi v Evropi. Že tako je etnologija veda, ki jo je od sorodnih disciplin zaradi njene mnogostranosti najtežje formulirati, kar pač vsi občutimo, ko jo opazujemo po svetovnih univerzah, kot znanost, ki včasih svojo znanstvenost „težko opredeljuje“ predvsem zaradi različnega imena, pod katerim se trenutno skriva. Biološki, sociološki, folkloristični, antropološki in zgodovinski . . . so običajni prilastki etnologije. Tako različno pojmovanje naziva in s tem povzročena neenotnost daje raziskovalcem praktično nepregledno široko delovišče in – zaklonišče.

Mirno bi se lahko odpovedali zgornjemu ogrevanju, če ne bi ta že kar institucionalizirana neoprijemljivost določevanja etnoloških delovnih okvirov, pognala najgloblje korenine prav na Finskem. Fincem pomeni etnologija njeno teorijo (obča etnologija) in raziskovanje materialne kulture. Pri tem je etnološka teorija zdaj zgodovinska in drugič spet biologistična ali sociološka. Izjema je le etnološka katedra v Turkuju, ki je usmerjena zgodovinsko. Vsa ostala področja etnologije spadajo izključno k folkloristici. V okviru sociološke katedre učijo socialno antropologijo, podobno kot pri nas, s popolno domovinsko pravico. Če upoštevamo, da nakatera področja etnologije (npr. ljudsko verovanje) poslušajo na oddelku za študij religij, opazimo, da imamo v Helsinkih opravka s štirimi med seboj nepovezanimi „etnologijami“, ki se razvijajo bolj ali manj nemoteno in samostojno, a same zase le ne morejo obstajati kot samostojni predmeti. Etnološki inštitut (Kansatieteen Laitos) spada k univerzi, čeprav sta stavbi daleč narazen.

Študentje poslušajo predavanja na inštitutu in na univerzi. Predstojnik sekcije za materialno kulturo je Nillo Valonen, za občo etnologijo pa Matti Sarmela. Tisti, ki jim ta etnologija ne ustreza, gredo študirat folkloristiko na Inštitut za folkloristiko (Kansanrunoustieteen Laitos), kjer je predstojnik Matti Kuusi. Predavanja so v stavbi tega inštituta, sem prihajajo tudi slušatelji ljudske obrti na Likovni akademiji (Atheneum), ki sicer poslušajo predavanja na tej šoli. Predavanja za folkloriste so tudi v Narodnem muzeju (Kansan Museo). Obstaja še drugačna možnost povezave: to je Inštitut za muzikologijo (Mussikkitieteen Laitos), kjer je predstojnik Philip Donner.

Rekli smo povezave . . . , na tem temelji študij na Finskem. Možnosti za interdisciplinarni študij so zelo velike. Vsakdo mora vpisati najmanj 3 predmete (to je: a, b, c). Vzemimo spet za primer etnologijo. Pameten študent bo vpisal etnologijo pod a, folkloristiko pod b in študij religij pod c ter tako najbrž dobil neko sliko o celoti. Vendar so režimi študija povsod različni, predavanja se križajo in tudi sicer je ta kombinacija zelo nezaželjena, ker pripravlja diplomante za enake službe. Tako študent vpisuje vse mogoče polovičarske povezave. Včasih je ob osrednjem predmetu mogoče interdisciplinirano povezovati le posamezne predmete na različnih katedrah, vendar tako, da študent zbere dovolj veliko število točk (to je predavanj) iz posameznih strok in to doda obveznim predmetom. Rezultati so kljub vsemu dobri. Naslednja zapletenost je časovne narave: I. stopnja traja navadno le en semester (lahko tudi eno leto) in se ujema s predmetom pod c. To imenujejo aprobaturo. Dve do tri leta traja II. stopnja. To imenujejo cumlaude. Študij traja štiri do pet let glede na dodatne povezave in teže glavnih predmetov. Naši diplomanti rečejo laudatur. Naslednja stopnja je licentiat. Ob tej navidezni zmedi rešuje položaj izreden smisel za red. Vse povezave so tiskane v brošurah, prav tako vsa literatura za vse predmete. Označene so knjige in strani, ki jih mora kandidat prebrati za določen izpit posamezne stopnje. Etnološka knjižnica je odlično urejena, študent lahko naroči katerokoli knjigo, ki jo imajo univerzitetne knjižnice in jo v nekaj dneh dobi dostavljeno v matično knjižnico. Da pa knjige ostanejo proste, je treba najaviti dan in uro, kdaj želite dobiti ustrezno knjigo in jo v eni do dveh urah po študiju vrniti v knjižnico, da jo lahko dobi kolega. Pa še to: Počitniška praksa je obvezna, traja 3 tedne in univerza pokrije le del stroškov, vendar je vse to spet odvisno od povezave predmetov.

Človek na koncu ugotovi, da je kljub mnogim možnostim delavnih v etnologiji zelo malo in da je izoliranost kateder med seboj na eni in študentov na drugi strani, milo rečeno, velika, pasivnost pa za finske razmere tipična. Koliko imata opraviti tu tradicija, zgodovinske posebnosti, podnebje in mentaliteta, že sodi v okvire poglobljenega etnološkega proučevanja. Že gornje seveda velja le za odnos med etnologijo in folkloristiko, kajti zlasti zadnja žanja sicer podrobno zanimanja, in je že po tradiciji del vsenakodnevnega prizadevanja.

Etnologija na finskih univerzah:

Uči se na humanističnem oddelku filozofijskih fakultet
Univerza Helsinki:
 Finska in primerjalna folkora, ugro-finska etnologija
Univerza Jyväskylä:
 Finska in primerjalna etnologija

Univerza Oulu:

Laponski jezik in kultura

Univerza Turku:

Folkloristične študije, Etnologija, Finska in primerjalna etnologija

Åbo Akademi (Švedska univerza – Turku)

Folklor in lokalne šege, Zgodovina skandinavske folklore in kulture. Etnologija – kansatieide (dobesedno: ve-da o ljudstvu) folklor – kansantietous.

Etnološka katedrala na univerzi v Turku-ju (Turun Yliopisto), je po metodološki usmeritvi najbolj podobna naši, njen predstojnik in nosilec je de. Ilmar Talve, ki je med vojnama emigriral iz Estonije, študiral in deloval na Švedskem in kasneje prišel v Turku. Metoda etnologije, ki se tu poučuje na inštitutu (povezanem z univerzo) Fennicum je orientirana zgodovinsko. Zelo se zanimajo za proučevanje delavcev in njihove kulture v Turkuju (pristaniško in industrijsko mesto, včasih prestolnica Finske, tu živi veliko Švedov) zadnje čase so to razširili na celo jugovzhodno področje Finske, ker je tu največ industrije. Material zbirajo že 10 let, obdelanega ali objavljenega pa je trenutno le malo.

Profesor finske in primerjalne etnologije Maija – Liisa Heikinmäki in Juhani Lethonen sta docenta (finske etnologije in proseminar), asistenta sta Jussi Markku Aukia in Pekka Leimu. Osnove finske ljudske kulture uči Marjatta Virpi Nurmi, Jukka Eenila pa osnove švedske ljudske kulture. Oba bi lahko imeli za nekakšna lektorja ali instruktora (isto kot angleški tutor). Oglejmo si koliko ur je treba opraviti na posameznih stopnjah:

Approbatur (uporabljam finsko transkripcijo latinskih izrazov): 7 ur tedensko

Cum Laude approbatur: 19 ur tedensko, vendar trajajo posamezni kurzi zelo različno, včasih le po dva meseca. Sem je všteti tudi seminar.

Laudatur: 13 ur

Liesnsiaatti: seminar, 2 uri tedensko. Drugačen režim, čeprav na drugem stopnišču iste zgradbe vlada pri folkloristi, kjer je predstojnik Lauri Olavi Honko. Drugi profesorji, drugačna snov. . .

Damjan Ovsec

Abstract:**Ethnology and the study of ethnology in Finland**

The author publishes the first of his articles about ethnology and the study of ethnology in Finland, which he became acquainted with during his post-graduate work in the school year 1975/76.

JANKU KOTNIKU V SPOMIN

Komaj mesec dni pred izpolnjenim devetdesetim letom je v Ljubljani umrl nov. 1975 dr. Janko Kotnik, višji univ. predavatelj v p. Kot mlajši brat etnologa in slavista Franceta se je narodil 22. XII. 1885 na Dobrih pri Ravnah na Koroškem, študiral tudi slavistiko pri M. Murku v Gradcu in romanistko tu, v Pragi, Parizu in Lausanni. Njegovi številni francoski, italjanski, angleški, nemški, ruski slovarji so posebnost v naši kulturi kot delo enega človeka. Pozabljamo pa, da je slavist Janko Kotnik objavljaj tudi etnološko pomembne spise. Že njegova disertacija – bil je tudi Štrekljev učenec – je govorila o dobrškem narečju. Kot mariborski profesor pa je pisal o Potovanju Angleža Browna po slovenskih deželah leta 1669 (Mladika IX, 1928) in objavil opis vsebine in nekaj besedil iz slovenskega rokopisa z Leš pri Prevaljah iz sredine 18. stoletja (ČZN, XXIV, 1929). Ta rokopis ni pomemben le kot bukoviško delo, marveč zavoljo apokrifnih ljudskih molitev, receptov ljudskega zdravilstva, ljudskih pesmi, vabila na ženitovanje, navodila za tkanje cviliha (dvonitnika) itd.

Kotnik je o Matiji Murku napisal ob njegovi sedemdesetletnici pregledno študijo (ČZN XXVI, 1931) in spomine nanj (M. Murko v Gradcu, Nova obzorja IV, 1951), na delovno področje svojega brata pa je segel tudi z esejem Lesičjak, ljudski pesnik in pevec iz Korotana (Maribor, 1929, 32 str.), ki ga njegova univ. bibliografija ne omenja. Za lesičjakovim življenjepisom in oznako njegovega pesnjenja je objavil v tej knjižnici tudi pet njegovih pesmi. – Za Kramolčevo izdajo Lesičjakovih pesmi (Celje, 1954) je prav tako napisal uvod.

Zaradi vsega tega prizadevanja bomo etnologi ohranili ljubeznivega profesorja Kotnika v lepem spominu in bomo posebno radi ter s pridom segali po njegovi objavi leškega rokopisa.

V. N.

V SLOVO METODU TURNŠKU

2. januarja letos je v Celovcu umrl dr. p. Metod Turnšek, nazadnje od 1956 župnik na Rebrci v Podjuni, prej deset let profesor slovenščine na slovenski srednji šoli v Trstu in še prej liturgični pisatelj in urednik v Stični pri belih menihih, kjer so ga 4. febr. tudi pokopali. Narodil pa se je 21. febr. 1909 v Budini pri Ptujju. Poleg mnogih povesti, 21. febr. 1909 v Budinji pri Ptujju. Poleg mnogih povesti, dram z zgodovinsko, delno koroško tvarino in pre mnogih člankov nas zanimajo njegove štiri knjige **Pod vernim krovom** (I-II, Ljubljana 1943-44, III, Trst 1946, IV, Gorica 1946), ki so posebnost zavoljo treh krajev natisa. To sicer poljudno, versko poučno napisano delo o slov. verskih šegah je zaslužno zavoljo gradiva (napak svojih poročevalcev ni kriv), ilustracij in kot prvi poskus dela o eni vrsti letnih šeg – zopet po prizadevanju ljubiteljev, ki jim toliko dolgujemo, posebno spričo nemarnosti „strokovnjakov“. – V Trstu je izdal knjigo „narodopisnih zapiskov iz slovenskega obrobja“ Od morja do Triglava, I, 1952, II, 1954 ter knjigo o Slovenski Benečiji: Rod za mejo (Celovec 1954, pod psevdonimom Hektor Špekona).

Prizadevnemu ljubitelju in nabiralcu slovenskega ljudskega izročila v vsej domovini ne glede na meje, ki mu je ob vsem drugem delu posvetil toliko časa in truda, bo ohr-

programu misli na mlade ljudi, na vpliv, ki ga ima nanje njena programska politika, ne pa da jim spredaj in zadaj ponuja same popevke (celo v oddajah „Mladi mladim“!), ko lansira in forsira vsak dvomljiv in negodni novi „ansambel“, ki se ji pride ponujati in ko — naposled — vlačí v program pevke in pevce, ki ne po svojem glasu ne po svojem pevskem znanju ne zaslužijo tega imena. Kako naj se mladi ljudje skozi to razglašeno in kričavo goščavo prebijajo do plemenitega petja, do neminljive lepote naše ljudske pesmi? Tu je treba nekaj ukreniti, kazalec je že mimo dvanajste ure!

Niko Kuret

POROČILA, NOVICE

Velika in močna tradicija finske folkloristike izhaja iz „Finskega literarnega društva“ (Nadaljevanje iz Glasnika SED 16/1976, št. 1, 16–17)

Leta 1831 je bilo ustanovljeno Finsko literarno društvo, ki mu je botrovalo dvanajst visokošolskih učiteljev, diplomantov helsinške univerze, kar je bilo odraz duha tega časa. Eden izmed praktičnih nagibov je bila potreba po tiskanju folklorne gradiva, ki ga je zbral Elias Lönnrot. Le-ta je bil tudi izbran za prvega tajnika društva. Že od samega začetka se je organizacija imenovala Suomalaisen Kirjallisuudan Seura (Finska literarna družba ali društvo), znana na kratko kot SKS. Društvo je bilo zelo demokratičnih načel in je povabilo k članstvu vse sloje, od leta 1846 tudi ženske. 16. marec, kot obletnica smrti Henrika Gabriela Porthana, velikega učenjaka in domoljuba, je bil izbran za vsakoletno slavje te, za Finsko izredno važne ustanove. V društvu lahko sodelujejo tudi tujci, če izpolnjujejo določene pogoje.

SKS je v mnogočem pripomoglo k ustanovitvi finske države in utrditvi nacionalne kulture, saj je Finska, ki je bila pretekla stoletja podjarmljena, morala dokazati, da ima svojo kulturo, tradicijo in narodno samobitnost. Ni naključje, da je to društvo še danes močan organizacijski center tim. narodnih znanosti. Še vedno je njegova glavna naloga povečevati osrednje folkloristične arhive, vzdrževati znanstveno knjižnico in izdajati znanstveno literaturo o finskem jeziku in kulturi.

Folkloristični arhivi Finskega literarnega društva
Zgodovinski pregled

Zanimanje znanstvenikov za finsko ljudsko pesništvo se je pod vplivom zgodnjih romantičnih tokov pričelo proti koncu 18. stoletja v krogu zgodovinarja Gabriela Porthana in njegovih učencev. Žal je bilo veliko do takrat zbranega gradiva uničenega v požaru, ki je popolnoma opustošil stari del mesta Turkuja 1827. Uničen je bil tudi rokopis za veliki finski slovar, ki ga je zapustil njegov prijatelj Christfrid Genander.

Ustanovitev že omenjenega SKS je bil izredno važen dogodek. Društvo je močno povečalo zanimanje za finsko kulturo in jezik in se zavzelo za raziskovanje podeželja in njegovih tradicij. Temeljna naloga je bila že takrat zbirati in usmerjati folkloristično gradivo, ustanavljati arhive in utrditi raziskovalno delo v prihodnosti. V 135 letih je društvo zraslo v znamenit raziskovalni inštitut.

Osnova zbirke je gradivo, ki so ga zbrali Lönnrot, A. I. Arwidsson, Reichold von Becker, C. A. Gotlund in Z. Topelius starejši iz Turkuja v obdobju romantike. Zbiranje se je močno povečalo, ko je l. 1935 izšla „Kalevala“, najpomembnejša finska nacionalna pesnitev. Na začetku je zanimanje veljalo kajpada ljudski pesmi, predvsem pa slehernemu gradivu, ki bi se navezovalo na Kalevalo, saj so takrat mislili, da je nekoč obstajala kot popolna epska pesnitev. L. 1840 so izšle ljudske pripovedke. Ustanovili so denarne fonde za podporo zbiralcem, ki so jih poslali na različne kraje dežele, da bi zbirali ljudske pravljice. Erik Rudbeck (Eero Salmelainen) je uredil v letih 1852–1866 obširno delo Suomen kansan Satuja ja Tarinoita (Finske ljudske pravljice in legende). Leta 1850 se je pričela akcija, ki se je kasneje izkazala za izredno plodno: časopisi so pričeli nagovarjati javnost, da bi se pridružila aktivnemu zbiranju in v odgovor so pričeli pošiljati gradivo ljudje iz vse Finske ne glede na sloj in izobrazbo.

V zadnjih desetletjih preteklega stoletja so spremembe v znanstveni misli pripeljale k geografsko-zgodovinski metodi raziskovanja. Kalevalo so pustili ob strani in pričeli zapisovati vso ljudsko poezijo. Sicer so izdali zbirko pesmi in inkantacij pod naslovom „Kalevan Toisinot“ (Različne Kalevale), a tej je sledila „Suomen Kansan Vanhat Runot“ (Stare pesmi finskega ljudstva). Ustanovitelj „finske“ metode je bil Julius Krohn, razvil pa jo je njegov sin Kaarle Krohn. Posebno pomembna so bila potovanja zadnjega v letih 1881–85, na katerih je zbral folkloristično gradivo: več kot 18000 različnih naslovov od ljudskih pripovedk, legend, pesmi, inkantacij, vraž do magije ipd. K. Krohn je organiziral mrežo informatorjev, ustanovil je stalno telo za urejanje nabranega materiala in pozival javnost k sodelovanju ter uvedel nagrade za zbiralce. L. 1883 je tisk pozval ljudstvo, naj pošilja stare ljudske pesmi, pregovore, uganke, pripovedke, itd. SKS. Krohn je izdal l. 1884 vodič za zbiranje ljudskih pravljic (65 strani). Dodana so bila tudi navodila za zbiranje ljudske magije. Med priročniki velja omeniti še „Ohjelma suomalaisen kansanrunouden kerääjille“ (Program za zbiralce finske folklore), ki je bil tiskan in množično razdeljen l. 1903 in ponovno tiskan v razširjeni verziji l. 1923. Študentska zveza Häme in nekatere druge študentske organizacije (te so še danes na Finskem izredno močne) so izdajale od l. 1913 dalje podobne knjižice. Ducat kvestionarjev, ki so bili napravljeni za različna področja, je izšlo v časopisih „Kotiseutu“ (Domači okraj) in „Antero Vipunen“. (8 številjk je uredil Väinö Salminen).

Poleg posameznikov so pričele sodelovati v zbiranju tudi razne vzgojne ustanove, mladina in kulturne organizacije. Na prelomu stoletja so odhajali zbiralci ob denarni pomoči tudi na območja zunaj matične države, tja, kjer se je govorila finščina: v južno in severno Vzhodno Karelijo; področja, ki so pripadala Rusiji že od nekdanj, hodili pa so tudi v finska naselja v centralni in severni Švedski in ob arktični obali Norveške. SKS je poslala znanstvenike tudi v Estonijo. Zbrano gradivo je bilo poklonjeno estonskim arhivom, ko je dežela postala neodvisna. Najpomembnejše estonsko gradivo pa so prenesli kot kopije v finske arhive.

Največji zbiralec vseh časov je bil Samuli Paulaharju, učitelj v osnovni šoli in kasneje očitelj obrti in risanja v šoli za gluhoneme. Vlada mu je podelila naslov častnega profesorja. V dobrih 40 letih je zbral okrog 80.000 zaokroženih celot različnih podatkov skupaj s tisoči fotografij, risb in stotinami obširnih etnoloških opisov.

L. 1926 se je na pobudo Toiva Okkole organiziralo veliko tekmovanje za zbiranje iger med šolskimi otroci, prvo te vrste do takrat. Dobili so 129000 opisov, od katerih je bilo 79000 natančnih diskripcij iger in športov.

L. 1931 je postal funkcionar SKS Martti Haavio in bil njegov prvi skrbnik od 1934 do 1948. leta. Bil je profesor finske in primerjalne folklorne na univerzi v Helsinkih v letih 1949–56, ko je postal član akademije.

Pomagal je do novega razcveta folkloristične aktivnosti in istočasno postavil delo v arhivih na nove tirnice. Arhivi so dobili zdaj neodvisen položaj z lastnim osebjem, katerega izključna dolžnost je bila povečati kolekcije in jih pripravljati znanstvenikom bolj dostopne. Ko so l. 1935 praznovali stoletnico Kalevale, so priredili tekmovanje za zbiranje gradiva iz bolj zanemarnjenih področij. Odziv je bil tako velik, da je celo spremenil vrsto konceptov o folklori. Zbrali so 133.000 opisov z različnih področij. Število informatorjev se je povečalo čez tisoč. Tiskali so nove vodiče za zbiranje legend in lokalnih šeg. Haavio je v letih 1936–39 uredil časopis „Kansantieto“ (Folklor), ki je služil za povezavo nove zbiralne mreže. Da bi jo utrdili, so potovali znanstveniki tudi sami: Haavio, Lauri Simonsuuri, Jouko Hautala, etc.

L. 1953 so s pomočjo finskega radia organizirali tekmovanje, na katerem so zbrali okrog 20.000 ljudskih pesmi in melodij. Naslednje tekmovanje, na katerem so zbrali praznične šega Karelije, je bilo leta 1956. V ta namen je Hautala izdal nekaj vodičev. L. 1957 je bil tekmovanje, na katerem so zbrali primere ljudskega humorja na rovaš sosedov. Novo zbiralno akcijo so izvedli l. 1961. Spet so bile v ospredju pravljice in legende. Vodiča je napisal Lauri Simonsuuri. Sledilo je zbiranje ljudskih iger leta 1962. Zadnja leta je mnogo tovarn in podjetij ter sorodnih organizacij priredilo tekmovanja v zbiranju pregovorov, legend, ljudske medicine ipd. v sodelovanju z arhivom. Časopis za spraševanje (z vprašalnici) je bil v ta namen tiskan dvakrat letno od leta 1961 (Kansantieto). Zdaj obstaja nova mreža informatorjev, ki šteje okrog 1200 ljudi, 300 ljudi je aktivnih zbiralcev, ki delajo

redno. (Za nagrado dobijo knjige, srebrne žlice in manjše denarne nagrade.) Rezultat je spet odličen. Arhivi se stalno polnijo.

V zadnjem času so se zbiralci osredotočili predvsem na snemanje glasu pripovedovalcev in pevcev ali glasbenikov. To ni nič novega, saj so snemali že na začetku stoletja, le da so zdaj to močno povečali. (Armas Launis, Väinö Salminen in A. O. Väisänen so s seboj nosili fonograf že pred desetletji). Plošče so izdelovali v arhivu tudi tik pred drugo vojno. Danes uporabljajo seveda tudi magnetofone. Imajo okrog 1000 po 9 minut trajajočih plošč in tisoče magnetofonskih posnetkov. Vsega skupaj je posnetkov za 2550 ur (legende, pesmi, instrumentalna glasba, žalostinke itd.). SKS je podelila nekaj štípendij, da bi se lahko izkušeni zbiralci naučili ravnati z aparaturnami in tehnikami snemanja. Zdaj tudi transkribirajo posnetke v pisano obliko.

Zbrano folklorno gradivo je bilo v začetku v lasti Eliasa Lönröta, kasneje pa na različnih provizoričnih mestih. L. 1886 so bili zato napravljene prvi koraki, da bi SKS dobila svoje poslopje. Zgradba je imela pod streho knjižnico, arhive, pisarne in skladišče za publikacije društva. Prostor je dala tudi drugim institucijam, ki se ukvarjajo s problematiko nacionalne kulture. L. 1950 je bila stavba modernizirana. Inštitut za folkloro pa dobi leta 1965 svoje lastne prostore v drugi zgradbi in spada pod helsinško univerzo pod okriljem SKS. Pod isto streho spada danes še sploška etnološka knjižnica, ki je bila ustanovljena v okviru lastnega oddelka.

Priložen je še indeks posameznih področij, ki jih kartotечно obravnava arhiv Finskega literarnega društva:

- Ljudske pravljice
- Legende svetnikov
- Mitične pripovedke
- Zgodovinske in lokalne pripovedke
- Etiološke pripovedke

Posnemanje glasov iz narave (v finskem jeziku obstaja ogromno besed, ki tvorijo glagol ali samostalnik ali pa kar oboje in ki natančno posnemajo naravne zvoke in šume, največ jih je zaživalske zvoke, npr. šumi, ki jih povzročajo žuželke z letom ali drgnjenjem kril ipd. op. p.)

- Stare pesmi v metriki Kalevale
- Lirske in epske ljudske pesmi v kasnejših metričnih oblikah
- Ljudska medicina
- Koledarske šege
- Magična praktila, vraže in verovanja
- Verovanja in vraže, ki se tičejo živali
- Didaktične izmišljotine
- Igre in športi
- Pregovori
- Uganke
- Glasba
- Etnografski opisi
- Fotografije
- Kopije zbirk estonske folklore

Finska literarna družba izdaja redno naslednje znanstvene publikacije: ljudske pripovedke, legende, stare pesmi v metriki Kalevale, koledarske šege, magične praktike, glasbo, pregovore, gramofonske plošče ipd.

Damjan Ovsec

KNJIŽNE NOVOSTI

Deutsche Volkslieder aus Siebenbürgen. Neue Reihe I, aus dem Nachlass von Gottlieb Brandsch hrsg. von Walter Brandsch. Regensburg 1974. S. XXI + 188, mus.

Zbiranje ljudskih pesmi sedmograških Sasov se je začelo pred več kot sto leti, saj je prva zbirka, ki jo je pripravil Fr. Wilh. Schuster, izšla l. 1865. Njegovo delo se je l. 1895 namenil nadaljevati G. Brandsch in objavil l. 1931 prvi zvezek, v l. 1936/38 pa drugega. Vojna je preprečila izdajo preostalega gradiva. Medtem ko je bilo v Schusterjevi zbirki vsaj nekaj melodij, se je Brandsch omejil na besedila. Izdajatelj Brandschove zapuščine pa upošteva melodije, kjerkoli je bilo mogoče. Kot prvi v predgovoru, je sicer skušal ohraniti prvotno razdelitev gradiva, opustil pa je odbiranje primerov po estetskih načelih. Da bi zbirka ne bila preveč obsežna, se je odrekal objavi vseh variant in splošno znanih pesmi, marveč jih je navedel v seznamu na koncu knjige.

Knjiga se začne s seznamom večkrat navedenih virov in literature ter z abecednim seznamom začetkov. Vseh pesemskih tipov je 147, od tega 45 nabožnih, 53 poučnih ter 49 zgodovinskih in domoljubnih. Pesmi je v resnici več, ker variante niso oštevilčene. Upoštevanji niso samo zapisi po petju, temveč tudi primeri iz raznih rokopisov in pesmaric, pri nabožnih celo z latinskimi besedili, se pravi vse, kar so peli Nemci na Sedmograškem. Opombe so povsod, kjer je imel izdajatelj kaj podatkov o vlogi pesmi, načinu petja, objavi, viru ali literaturi. Prav bi bilo, da bi tujejezična dela najprej navedel v izvirniku, šele potem v prevodu, vsekakor bibliografsko ne približno (prim. na str. 25 pomanjkljivo navedbo variante nekaterih pri nas znanih (npr. o Mariji in treh grešnih dušicah, o oživitvi mrtvega Lazarja). Ker je o razvrstitvi odločala vsebina pesmi, se med „poučnimi“ tudi take, ki jih pojo na svatbi, pri pogrebu ali v zvezi z drugimi običaji.

Glede na to, da hoče biti izdaja znanstvena, se ne bi smela zadovoljiti s seznamom začetnih verzov, marveč imeti vsaj še splošno kazalo. Prav bi tudi bilo, da bi ji bil dodan kratek prikaz območja, od koder so pesmi, da bi bralec kaj zvedel o geografskem položaju Sedmograškega, o njegovi zgodovinski usodi, etnološkem značaju ipd. Dobro je, da so pri nekaterih pesmih podatki, do kdaj so bile še v rabi, nekaj več besed o običajih, ki jih spremljajo, pa tudi ne bi škodovalo. Kot dopolnilo splošnemu prikazu bi bila zelo primerna fotografija.

Končno sodbo o zbirki bo mogoče izreči šele po izidu nadaljnjih zvezkov.

MEGAS, Georgios A., Di Ballade von der Arta-Brücke. Eine vergleichende Untersuchung. (Aus dem Griechischen Übersetzt von Frau Hedwig Schwent-Bertos unter Mitwirkung von Frau Vita Xanthaki - Kalopissi.) Thessaloniki 1976. 204 S., 6 S. fotografij, zemljevid.

Knjiga, ki je najbrž zadnje objavljeno delo (končano 1971) lani umrlega raziskovalca grškega ljudskega izročila, obravnava eno najbolj znanih grških balad, ki že 100 let zaposljuje folkloriste, ne da bi bilo doslej rešeno vprašanje njenega izvora. Snov te balade je razširjena po vsej južni Evropi in temelji na ljudskem verovanju, da je treba v temelj stavbe vzdati živo bitje, ker more le žrtev potolažiti demonske sile v zemlji ali voda, ki bi sicer sproti podirale človeško delo. V uvodu avtor navaja dokaze, po katerih je običaj stavbne žrtve znan po vsem svetu, pri narodih različnih stopenj civilizacije in kulture; ohranila se namreč niso samo pričevanja v izročilu, marveč resnični ostanki zazidanih ljudi in živali.

V prvem delu, ko obravnava avtor grško balado o stavbni žrtvi pri gradnji mostu na reki Arta, našteva najprej motive. Ugotovil jih je devet: 1. uvodni (začetek zidanja; ponoči se podre, kar sezidajo podnevi — znano tudi iz slovenske legendarne balade o sv. Volbenku, Štrekelj št. 630), 2. oznanilo žrtve, 3. sklep zidarjev, kdo bodi žrtev, 4. povabilo stavbni žrtvi, 5. zvijača s